

S m a a s t y k k e r .

V.

Christiern II's Beskatning af Gejstligheden i Aarhus Stift 1522.

Efterfølgende Indberetning fra den kgl. Sekretær Peder Villadsen indeholder de Svar, som Kapitlet og Vikarierne i Aarhus, samt Klosterforstanderne og Præsterne i samme Stift gave paa Christiern II's strænge Forlangende om, at de 1522 skulde yde en Skat, der udgjorde Trediedelen af den visse Indtægt, de havde oppebaaret i det foregaaende Aar, og desuden Trediedelen af den Værdi, hvortil deres Løsøre og rørlige Gods kunde beløbe sig. Stykket, der ikke vides forhen at have været trykt, findes i Afskrifter i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml. 598 q. Fol. og 1301 e. Fol.

Responsa data Petro Villatsen Scribæ Regio à Clericis Diocesis Arhusiensis super subsidio per Majestatem Regiam postulato Anno MDxxii.

Kiereste naduge Herre. Som Ethers Nadis Høgmectughet haffde nw siist forschreffvit tiill Aarss Biscopsdomme met meg om then hielp, som Ethers nade var begierindis at haffve aff Capittell oc Presther uti Aarss, sammeledis aff Abbether, Provester, Prierer oc menige Prestemendt offuer all Aarhuus Stiift, som ær tredix partenn aff theris wisse rentte oc løssøræ, theris rørendis godts etc. Verdis Ethers Nade at wide, at myn Her Biscopen aff Aarhuss for^{ne} Ethers Nadis willige oc

begere haffver met stoor fliit oc arbede wti myn nerwærelse forhandtlet met hans Capittell, Abbether, Prierer, Provether oc menige Prestemendt ther wti Stiffet, oc giorde all syn fliit ther till, at the Ethers Nadis williæ oc begere skulde samtycke oc indgange, met mange gode raad oc thale, han thennem forsatta.

Swarede først menige Capittell, Vicarier oc Prestemendt wti Aarhuss, at the altiit ville gierne wære effther Ethers Naadis villige, hves i theris mact oc formwe ær: meden the bekiende thennem storligenn theris storæ armodt oc fattiigdom, som mange af them haffver, oc sagde, at the haffde inthet at leffve aff end theris visse renthe, som er Guds allmæssæ; oc mange aff thennem haffde neppelig saa meget, the kunde haffve theris kledæ oc fødæ aff: saa at nar aaret førløbet var, tha haffde the neppelig saa meget offver theris tæringe, at the kunde fange eth par hosser fore. Met mange flere ordt oc brysther, the bekiender thennem therom at haffve. Tha paa thet siisthe effther myn Herre Bispens gode raad oc underwisning, han them gaff, swarede de endeligenn, at paa thet Ethers Nade schall fynde thennem fore villighe undersaatthe, oc Ethers Nade will wære then Hellige Kirke oc thennem alle en gunstiig Herre, oc holde thennem wedt then Hellige Kirkis friihedt, som Ethers Nadis kiere Herre Fader oc andre Konnynger fore Ethers Nade giordtt haffver, Endog thet ær emodt then Hellige Kirkis friiheder oc Privilegier, tha ville the komme Ethers Nade till hielpe paa thenne tiid, wti saa made, ath the wille giffve Ethers Nade tridie parten aff theris visse renthe, som the oppebaarit haffver thette neste forløbenne aar, vti saa made aff kornn, fore ørtæn I marc: aff smør, fore tønden VIII marc: oc tridie parten aff theris pendinge, the haffve till visse renthe; men aff anden visse renthe, som ær lamb, høns oc giess, kunde the ingenledis utgiffve tredie parten aff.

Om løssøre oc rørendis gotz svarede de saa, ath the ingenlunde affsteedt komme kunde fore theris armodt, fattigdom, oc mange andre orsagher, the gaffve tillkiende. Men paa thet siisthe formedelst myn Herre Bispens raad oc underwisning, paa thet at Ethers Nade schall finde them willighe

altiid emodt Ethers Nade, tha beraadhe the them saa, at the ville giiffue oc skenke Ethers Nade then swm guld oc pendinge, som Ethers Nade them skuldige ær, som er IIII hundred Rinske gulden, the nu siist lonthe Ethers Nade, som the haffve Ethers Nadis breff oc recognitz paa. Oc sagde the urthermeere, at the haffve fast meere giort, end theris effne ær; thi at somme aff them, som the sagde, haffde icke endnu bethalet igien then gieldt, the wti komme, ther the siist hiolepe Ethers Nade met theris sølff, og sagde the, at ther samme sølff var udlagd, tha haffde somme icke mere sølff wti theris være end en sølff skee.

Thenne for^{ne} help aff kornn, smør oc pendinge, som the haffve tiill wisse renthe, ville the udgiiffve tiill gode redæ till Sanct Michels dag nest kommendis, oc tha fran them antworde samme recognition, som the haffve aff Ethers Nade paa IIII hundred gulden, uti thet steedt the utgiiffve skulde tridie parten aff theris rørendis gotz. Oc sagde, at huess theris løssøre skulde vurderis, tha skulde tridie parten icke opgaa for^{ne} IIII hundred guldenn.

Bethendis oc begerindis ydmygeligen oc gierne, at Ethers Nade vill ansee saadanne theris velvillighet, oc være then hellige Kirke oc thennem en nadiige oc gunstiiig Herre, oc holde thennem vedt then Hellige Kirkis friiheder oc privilegier, som Ethers Nadis Forfædre for Ethers Nade giordt haffve. The ville alle være Ethers Nadis troo tienere oc Capellaner till then allsommectiigste Gud.

Responsa Vicariorum.

Saa swarede Vicarii uti Aarhuss paa Capittell, at the vilde gierne altiid være effther Ethers Nadis villige oc begere, oc sagde, at the ville ligerwiss som Cannickerne ther samme-steds (thii the ære en Kirkis oc Capittels læmmer) wdtgiiffve till Sancti Michils dag nest kommendis tredie parten aff theris korn, smør oc pendinge, the haffue tiill visse renthe; I marc for orting (!) korn; II marc for fierding smør. Oc sagde, at the icke kunde giiffve wthermere aff andre theris wisse renthe, for theris armodt skiild.

Om theris løssøre oc rørendis godts swarede the, at the icke affsteedt komme kunde. Thii the sagde them at være

saa arme oc fattige, at the kunde icke giiffe pendinge for tredie parten theraff. Men paa thet at Ethers Nade schall bekiende theris gode willige, tha ville the gerne giiffe Ethers Nade then Recognition the haffve af Ethers Nade paa noget Sælf, the lontte Ethers Nade nw siist; Oc paa thet at the mwe komme till at brughe oc nydæ saadann then hellige kirkis friihedt oc Privilegier, som the haffve nydt oc brwgdtdi Ethers Nadis Forfæderes tiidt.

Thenne hielp wille the utgiiffe Ethers Nade nw Sancti Michels dag nestkommendes till gode redæ. Oc tha fran them antworde for^{ne} Recognition. Bedendis Ethers Nade kierligen at wille sliigh theris fættiigdom ock gode villige ansee, oc være them gunstig; The ville være Ethers Nadis troo tienere oc ydmyge Capellaner tiill vor Herre.

Responsa Abbatis Øm Closther, qvi festo dedicationis præpeditus, solus comparuit.

Saa swarede Abbedenn aff Øm Closther oc sagde, at hann schulle nu Sancti Michels dag nest kommendis giiffe Ethers Nade fem hundred Rinsk gulden wti guld. Aff hvilcke hann sagde sig icke endnw at wide xx. Oc sagde han uthermere, at han icke fick en Lybske skilling eller hwiidteffther then Abbet, som for hannem var. Oc sagde sig ingenlunde at kunde udtgiiffe tredie partenn aff Clostherens renthe, wdenn Ethers Nade wille tage for^{ne} fem hundred Rinsk gulden ther uti, met myndre end Clostheret skall bliffve aldelis ødæ oc tiill inthet. Endelig swarede han saa, at huess Ethers Nade icke fordrage vill, tha vill hann giøre aff then utherste formwe, handt affsteedt komme kandt.

Om rørendis godts swarede handt saa, at thet ær icke hannem mweligh at kunde affsteedt komme tredie parten vti pendinge aff Clostherets rørendis godts; men hann vill sielff thale met Ethers Nade der om.

Responsa Abbatis Monasterii Oræ, qvi certis, ut ait, implicitus negotiis, solus comparuit.

Saa swarede Abbedenn aff Oræ Closther, at hans Closther var meget forarmet, saa hann siisth wdtgaff VIII af Clostherens kalcke; thi handt icke anden hielp haffde wdt at giiffe. Oc sagde han seg ingen raadt at wide till at wdgiiffe tredie

partenn aff Closther Renthe, thi hann icke mere haffver end nytthen lesther kornn, oc en lest smør; men ingen pendinge till visse renthe indt at komme. Oc ther met schall han holde xx brødre uti Guds tjeneste med kleder oc spisnyng. Oc sagde hann, at Ethers Nade haffver altid været thennem myldt oc en gunstig Herre serdelis wti thet steedt: saa troor han Ethers Nade endnu. Men endelige sagde han saa, at hvess Ethers Nade icke fordrage vill, tha vill han giøre effther Ethers Nadis villige aff hans formwe. Oc ther met sagde hann sig at ville sielffver thale med Ethers Nade ther om.

Om rørendis godz swarede handt saa, at Clostheret icke sligt rørendis godts haffde, udenn enesthe then visse renthe the hafde indt at komme.

Responsa Abbatum, Priorum ac Præpositorum.

Saa swarede Abbedenn aff Essenbeck, Abbedenn aff Alling, Provestenn aff Twilom, oc Prior aff Sancht Hans Closther wti Horsens, at the ville altid være Ethers Nade velvillige fore af theris utherste formwe. Men sagde thein ingenlunde sligt affsteedt at komme kunde nw strax, som ær tredie partenn aff theris visse renthe, som the haffve oppebaaret thette nesthe forløbenne aar; thi aff then renthe er mesthe parten fortæret. Oc sagde at somme aff thennem skulde kiøbæ bodæ kornn oc anden deell at holdæ Closteret med, tiill saa lenge the kunde fange aff thenne tillkommendis rente. Menn strax the kunde wpbære thenne nesthe aars rentte, tha ville the gerne giiffve Ethers Nade tredie parten ther aff lighe som Capittell, wti saa modæ, aff ørte kornn en marc, aff tønne smør VIII marc, oc tredie parten aff theris pendinge the haffve tiil rente. Meden aff andre theris Rente kunde the ingenledis wdtgiiffve tredie partenn. Oc thenne hielp sagde the thennem at ville wdtgiiffve till gode ræde nw Sancht Martini dag nestkommendis. Her for indenn sagde the thennem inthet at kunde wdtgiiffve eller affsteedt komme, for sliigh sager oc flere, som the gaffve tiillkiende.

Om theris Løssøre oc rørendis godtz swarede the saa oc sagde, ath thet er thennem wmwgelight at fange the pendinge at løsse tredie partenn met ther aff. Medenn the sagde

saa, at will Ethers Nade haffve tredie partenn theraff, som thet ær forfundenn, som er øxne, køer, lamb, heste etc., tha wille the gerne samtycke Ethers Nade at fange, om Ethers Nade icke met thennem fordraghe will.

Ther offver beklage the thennem storligenn, at theris tienere er thennem aldelis wlydighe oc whørsomme for, oc achte thennem inthet. Bethe the Ethers Nade kierligenn, at the motte her effther brughe sligh then hellige Kirkis privileger oc friheder, som the haffve brwgd̃t oc nødt wti Ethers Nadis Forfædris tiidt. Oc sagde the paa theris Conscienzie, at the wille wthermere giøre, endt theris effne oc formwe ær: Oc wille gerne wære Ethers Nadis Capellaner till Gud.

Responsa Sacerdotum Ruralium.

Saa swared menighe Prestemend̃t oc Provester aff Kiøbstederne oc Landtzbyer uti thet første, at the ingenledis sligh hielp affsteedt komme kunde, for theris armodt oc store fattiigdomm. Tha paa thet siisthe effther myn Her Bispens oc Capittells mangefoldelige underwiisningh oc raadt, indtgick the at ville wdtgiiffve Ethers Nade tredie partenn af theris rentte, som er kornn oc smør, ligerwiss somm Cannicker oc Vicarii, oc icke aff anden theris Renthe. Ock beklagede the thennem ønkeligenn, at the icke ytthermere kunde affstædt komme for theris store armodt. Thesligeste oc bønderne oc theris sogne folck ville icke giffve thennem nw tiill gode redæ som tiillforn rettighet, thennem bøer aff thennem at haffve. Thii the maa icke brwge then Hellige Kirkis privileger oc friheder offver thennem nw som tiillforn. Oc sagde the thennem ingenlunde at kunde sligh hielp wdtgiffve førre Sanct Mortens dag nestkommendis: tha wille the udtgiiffvæ for^{ne} hielp till gode redæ.

Om theris Læssøre oc rørendis godtz sagde the aldelis ney tiill, oc sagde thennem thet ingenslunde affsteedt at komme kunde eller wdtgiffve fore theris store armodt oc fore mange flere andre sagher, som the gaff tillkiende paa samme tiidt: oc war icke well mweligh̃t at scriffve them alle. Oc sagde dog paa siisthe, at the vilde wære effther Ethers Nadis villige oc troo tienere oc Capellaner till Gudt.

**Responsa Prioris Conventus Spiritus Sancti in
Randrusia.**

Saa swarede Prior aff Helliggestis wti Randerss, at hann wiil altiit wære effther Ethers Nadis villige, endog at hann fæghe oc ganske liden Rentte haffver. Meden hann sagde paa hans eedt, at Closther ær wti III twsindt marc gieldt oc mere, oc han icke wisthe raadt till at bethale hundredt marc ther aff. Oc sagde han, Prier aff Aalborgge haffde scriiffvit ham tiill saa, at Ethers Nade will wære tillfredts met samme Closther, tiill saa lenge Ethers Nade komendis worder ther uti landet personnelig, oc tha forfare, om theris effne ær at kunde giiffve tredie partenn aff theris Rentte.

**Responsa Abbatisse de Mariagher per Confessorem
in scriptis relata.**

Saa swarede Moder aff Mariagher met hynnes budt oc scriffvelse, at the ville gerne giøre Ethers Nade effther Ethers Nadis willæ, men hun haffve will siith budt hoess Ethers Nade inden en kortt tiidt met theris budt aff Marieboe, om Ethers Nade vil nogen nade giøre met them ther iblanth. Andre swar gaff hunn icke wdenn i hynnes scriffvelse. Sagde seg oc hennis søsther at wille gerne wære Ethers Nadis tienere till Gudt allsommectigste.
